❄

ระบบการศึกษาประเทศฟินแลนด์

ประเทศที่เลือกความเท่าเทียมก่อนความเป็นเลิศ

เด็กเริ่มเรียนตอนอายุ ๗ ขวบ · ไม่มีการสอบระดับชาติจนจบมัธยมปลาย

การบ้านน้อย · ครูทุกคนจบปริญญาโท · อาหารกลางวันฟรีมาตั้งแต่ปี ๑๙๔๘

แต่คะแนนคณิตศาสตร์ตกลงจากจุดสูงสุด ๖๔ คะแนนในสิบหกปี

ชุดเรียงความ "ระบบการศึกษาของประเทศต่างๆ" ตอนที่ ๒

© 2026 MT Media Online · เรียบเรียงจากแหล่งข้อมูลสาธารณะ ระบุรายการอ้างอิงท้ายบทความ

ระบบการศึกษาประเทศฟินแลนด์: ประเทศที่เลือกความเท่าเทียมก่อนความเป็นเลิศ — แล้วได้ทั้งสองอย่าง ก่อนจะเริ่มเสียมันไป

ชุดเรียงความ "ระบบการศึกษาของประเทศต่างๆ" ตอนที่ ๒ · เผยแพร่ตุลาคม ๒๕๖๙ · อ่านประมาณ ๒๐ นาที

ในตอนที่แล้วเราดูระบบการศึกษาอังกฤษ ซึ่งเป็นระบบที่สะสมมาเป็นชั้นๆ กว่าหนึ่งศตวรรษครึ่ง วัดผลละเอียดที่สุดประเทศหนึ่งในโลก และยังมีร่องรอยชนชั้นฝังอยู่ในโครงสร้าง ตอนนี้เราจะข้ามทะเลเหนือไปดูประเทศที่เดินไปในทิศทาง **ตรงกันข้ามเกือบทุกข้อ**

ฟินแลนด์คือประเทศที่เด็กเริ่มเรียนช้าที่สุดกลุ่มหนึ่งในโลก ไม่มีการสอบระดับชาติเลยจนกระทั่งอายุ ๑๘ ไม่มีตารางอันดับโรงเรียน ไม่มีหน่วยงานตรวจสอบโรงเรียนแบบ Ofsted และโรงเรียนเอกชนแทบไม่มีบทบาท แต่กลับขึ้นไปอยู่อันดับต้นๆ ของโลกในการประเมิน PISA อย่างต่อเนื่องนานกว่าสิบปี

คำถามที่ทำให้เรื่องนี้น่าสนใจกว่าเดิมคือ — **ตอนนี้คะแนนของฟินแลนด์กำลังตกลงอย่างต่อเนื่อง** และคนฟินแลนด์เองก็ยังเถียงกันไม่จบว่าเพราะอะไร เรียงความนี้จะเล่าทั้งสองด้าน ทั้งสิ่งที่ฟินแลนด์ทำถูกจนโลกต้องมาดูงาน และสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นในสิบปีหลังที่คนพูดถึงน้อยกว่ามาก

ข้อควรรู้ก่อนอ่าน: ฟินแลนด์เป็นประเทศเล็ก มีประชากรราว ๕.๖ ล้านคน ซึ่งน้อยกว่ากรุงเทพมหานครเสียอีก และมีความเป็นเนื้อเดียวทางสังคมสูงมากในอดีต ปัจจัยเชิงโครงสร้างเหล่านี้สำคัญ เพราะสิ่งที่ทำได้ในประเทศขนาดนี้อาจทำไม่ได้โดยตรงในประเทศที่มีประชากรหลายสิบล้านคนและมีความหลากหลายสูงกว่ามาก การ "ลอกแบบฟินแลนด์" จึงมักล้มเหลวเมื่อย้ายไปประเทศอื่น

ภาค ๑ · รากเหง้า: จากประเทศยากจนที่สุดในยุโรป

ศตวรรษที่ ๑๙: การอ่านออกเขียนได้มาจากคริสตจักร

ฟินแลนด์มีสิ่งที่ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ไม่มี คือ **วัฒนธรรมการอ่านออกเขียนได้ที่มาก่อนโรงเรียนของรัฐ** ตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๗ คริสตจักรลูเทอรันกำหนดว่าคนที่อ่านหนังสือไม่ออกจะ **ไม่ได้รับอนุญาตให้แต่งงาน** เพราะถือว่าต้องอ่านคัมภีร์ได้ด้วยตนเอง ผลคือเมื่อถึงศตวรรษที่ ๑๙ ประชากรฟินแลนด์ส่วนใหญ่อ่านออกแล้ว แม้จะยากจนมากก็ตาม

โรงเรียนประชาชน (*kansakoulu*) ของรัฐเริ่มขึ้นในช่วงทศวรรษ ๑๘๖๐ ขณะที่ฟินแลนด์ยังเป็นแกรนด์ดัชชีภายใต้จักรวรรดิรัสเซีย และฟินแลนด์ได้เอกราชในปี ค.ศ. ๑๙๑๗

ก่อนปี ๑๙๗๒: ระบบสองทางที่หน้าตาคล้ายอังกฤษ

สิ่งที่คนมักไม่รู้คือ ก่อนทศวรรษ ๑๙๗๐ ฟินแลนด์ใช้ระบบที่ **คล้ายอังกฤษมาก** คือเป็นระบบ **สองชั้น (two-**

tiered) ที่แยกเด็กตั้งแต่อายุราว ๑๐–๑๑ ปี ออกเป็นสายวิชาการที่เรียกว่า *oppikoulu* (เทียบได้กับ grammar school ของอังกฤษ) กับสายที่เรียนต่อในโรงเรียนประชาชนแล้วออกไปทำงาน

ใครจะได้เข้าสายวิชาการขึ้นกับการสอบคัดเลือกและฐานะครอบครัว เพราะหลายแห่งเก็บค่าเล่าเรียน ผลที่ได้จึงเหมือนอังกฤษคือ ลูกคนมีฐานะได้เรียนต่อ ลูกคนจนออกไปทำงาน

หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ฟินแลนด์อยู่ในสภาพย่ำแย่ ต้องจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามให้สหภาพโซเวียต รับผู้อพยพจากดินแดนที่เสียไปกว่าสี่แสนคน และเป็นประเทศเกษตรกรรมที่ยากจนที่สุดประเทศหนึ่งในยุโรปตะวันตก **การศึกษาจึงถูกเลือกเป็นยุทธศาสตร์การอยู่รอดของชาติ** ไม่ใช่เพียงนโยบายสังคม

ภาค ๒ · การปฏิรูปครั้งใหญ่: peruskoulu

การตัดสินใจที่เปลี่ยนประเทศ

แนวคิดโรงเรียนรวมถูกถกเถียงในฟินแลนด์ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สอง และได้รับการสนับสนุนจากมติรัฐสภาในทศวรรษ ๑๙๖๐ กฎหมายพื้นฐานผ่านในปี ค.ศ. ๑๙๖๘ โดยกำหนดให้ยกเลิกระบบสองชั้นเดิม แล้วแทนด้วยโรงเรียนรวมที่เรียกว่า ***peruskoulu*** ซึ่งแปลตรงตัวว่า "โรงเรียนพื้นฐาน"

หลักการของมันสั้นมาก คือ **เด็กทุกคนในประเทศเรียนโรงเรียนเดียวกัน หลักสูตรเดียวกัน เป็นเวลา ๙ ปี โดยไม่มีการคัดแยกสายใดๆ ทั้งสิ้น**

สิ่งที่น่าสนใจคือวิธีดำเนินการ ฟินแลนด์ **ไม่ได้เปลี่ยนทั้งประเทศพร้อมกัน** แต่ทยอยเปลี่ยนทีละภูมิภาค เริ่มจากฟินแลนด์ตอนเหนือในปี ค.ศ. ๑๙๗๒ แล้วค่อยๆ ลงใต้ จนเทศบาลสุดท้ายทางใต้เปลี่ยนเสร็จในปี ค.ศ. ๑๙๗๗ ใช้เวลารวมห้าปี

ก่อนหน้านั้นมีการทำงานร่วมกับครูเพื่อสร้างหลักสูตรแกนกลางใหม่อยู่หลายปี ในช่วงราวปี ค.ศ. ๑๙๖๕–๑๙๗๐ และหลักสูตรนั้นยังอนุญาตให้มีการแยกระดับความยากในวิชาคณิตศาสตร์และภาษาต่างประเทศในชั้นปลายได้บ้าง ซึ่งเป็นการประนีประนอมกับฝ่ายที่กังวลว่าเด็กเก่งจะถูกฉุดรั้ง (ส่วนนี้ถูกยกเลิกไปในภายหลัง)

> **เปรียบเทียบกับอังกฤษโดยตรง:** อังกฤษพยายามทำสิ่งเดียวกันในปี ค.ศ. ๑๙๖๕ ด้วยหนังสือเวียน 10/65 แต่ใช้วิธี **ขอความร่วมมือ** ไม่ใช่กฎหมาย ผลคือ grammar school ยังเหลืออยู่ถึงทุกวันนี้กว่า ๑๖๐ แห่ง ส่วนฟินแลนด์ใช้ **กฎหมายบังคับทั้งประเทศ** แต่ให้เวลาเปลี่ยนผ่านห้าปี ผลคือระบบคัดแยกหายไปจนหมด นี่คือตัวอย่างชัดเจนว่าการปฏิรูปที่มีเนื้อหาเหมือนกัน แต่วิธีดำเนินการต่างกัน ให้ผลต่างกันคนละเรื่อง

การปฏิรูปนี้ยุติประเพณีโรงเรียนสายวิชาการที่มีอายุกว่าร้อยปีของฟินแลนด์ลง และถูกคัดค้านอย่างหนักจากฝ่ายขวาทางการเมืองในขณะนั้น ที่มองว่าเป็นการลดมาตรฐานเพื่อความเท่าเทียม — ข้อโต้แย้งแบบเดียวกับที่ได้ยินในทุกประเทศที่พยายามทำแบบนี้

ทศวรรษ ๑๙๙๐: กระจายอำนาจไปที่ครู

การปฏิรูปรอบที่สองเกิดในทศวรรษ ๑๙๙๐ เมื่อฟินแลนด์เจอวิกฤตเศรษฐกิจรุนแรงหลังสหภาพโซเวียตล่ม

สลาย รัฐบาลตัดสินใจ **ยุบระบบตรวจสอบโรงเรียนแบบรวมศูนย์** และโอนอำนาจการตัดสินใจเรื่องหลักสูตร วิธีสอน และการประเมินผลไปให้ **เทศบาลและโรงเรียน** แทน

นี่คือจุดที่ฟินแลนด์แยกทางกับอังกฤษอย่างสิ้นเชิง เพราะอังกฤษในทศวรรษเดียวกัน (พ.ร.บ. ปี ๑๙๘๘ และ Ofsted ปี ๑๙๙๒) เดินไปทางตรงกันข้าม คือ **เพิ่ม** การตรวจสอบและการวัดผลจากส่วนกลาง

ฟินแลนด์เลือกวางเดิมพันไว้ที่ **ความไว้วางใจในวิชาชีพครู** แทนการตรวจสอบ และเหตุผลที่กล้าทำแบบนั้นได้คือเรื่องที่จะพูดถึงในภาค ๔

ลำดับเวลาโดยสังเขป

ปี ค.ศ.	เหตุการณ์
ศตวรรษที่ 17	คริสตจักรลูเทอรันกำหนดว่าต้องอ่านออกจึงจะแต่งงานได้ — รากของวัฒนธรรมการอ่าน
1860s	เริ่มโรงเรียนประชาชน (*kansakoulu*) ภายใต้จักรวรรดิรัสเซีย
1917	ฟินแลนด์ได้เอกราช
1943 / 1948	ออกกฎหมายอาหารกลางวันโรงเรียนฟรี / **เริ่มใช้จริงทั้งประเทศ เป็นประเทศแรกในโลก**
1968	**กฎหมายการศึกษาพื้นฐาน** — ยกเลิกระบบสองชั้น ตั้ง *peruskoulu*
1972–1977	ทยอยเปลี่ยนระบบจากเหนือลงใต้จนครบทุกเทศบาล
1970s	กำหนดให้ครูทุกคนต้องจบ **ปริญญาโท**
1990s	ยุบระบบตรวจสอบโรงเรียนส่วนกลาง กระจายอำนาจไปเทศบาลและโรงเรียน
1998	กฎหมายการศึกษาพื้นฐานฉบับใหม่ — ยืนยันอาหารฟรีทุกวันเรียน
2000–2009	ผลการประเมิน PISA ทำให้ฟินแลนด์กลายเป็นจุดสนใจของโลก
2006	**จุดสูงสุดของคะแนนคณิตศาสตร์ที่ ๕๔๘ คะแนน**
2021	ขยายการศึกษาภาคบังคับขึ้นไปถึงอายุ ๑๘ ปี (มีผล ๑ สิงหาคม)
2022	คะแนน PISA ตกต่อเนื่อง คณิตศาสตร์เหลือ ๔๘๔ คะแนน
2026 / 2028	เปิดสายมัธยมปลายที่สอนเป็นภาษาอังกฤษ / สอบ matriculation ภาษาอังกฤษครั้งแรก

ภาค ๓ · โครงสร้างปัจจุบัน: เรียนแต่ละช่วงกี่ปี

โครงสร้างฟินแลนด์เรียบง่ายกว่าอังกฤษมาก เพราะแทบไม่มีการแตกสายจนถึงอายุ ๑๖

ช่วง	ชื่อเรียก	อายุ	ระยะเวลา	บังคับไหม
ปฐมวัย	ECEC (*varhaiskasvatus*)	๐–๕	ตามสมัครใจ	**ไม่บังคับ** แต่รัฐอุดหนุนและมีสิทธิ์เข้าถึง
เตรียมประถม	Pre-primary (*esiopetus*)	๖	๑ ปี	**บังคับ**
การศึกษาพื้นฐานตอนต้น	*peruskoulu* ชั้น ๑–๖	๗–๑๓	๖ ปี	บังคับ
การศึกษาพื้นฐานตอนปลาย	*peruskoulu* ชั้น ๗–๙	๑๓–๑๖	๓ ปี	บังคับ
มัธยมปลาย	สายสามัญ (*lukio*) หรือสายอาชีพ	๑๖–๑๘/๑๙	๒–๓ ปี	**บังคับตั้งแต่ปี 2021**

สรุปสั้นๆ คือ **เตรียมประถม ๑ ปี + การศึกษาพื้นฐาน ๙ ปี + มัธยมปลาย ๒–๓ ปี** โดยช่วง ๙ ปีกลางคือหัวใจของระบบ เพราะเด็กทุกคนในประเทศเรียนเหมือนกันหมดตลอดช่วงนี้ ไม่มีการสอบคัดแยก ไม่มีการจัดห้องเก่งห้องอ่อนแบบถาวร และไม่มีการซ้ำชั้นเป็นเรื่องปกติ

จุดที่ต่างจากอังกฤษมากที่สุด: การสอบ

ในอังกฤษ เด็กเจอการสอบระดับชาติครั้งแรกตอนปลายประถม (SATs) และเจอการสอบใหญ่ที่มีผลต่อชีวิตตอนอายุ ๑๖ (GCSE) ส่วนในฟินแลนด์ **ไม่มีการสอบระดับชาติเลยตลอด ๙ ปีของการศึกษาพื้นฐาน**

การประเมินทั้งหมดในช่วงนั้นทำโดยครูในโรงเรียน และไม่มีการสอบปลายชั้น ๙ ระดับชาติ **การสอบระดับชาติเพียงอย่างเดียวในระบบการศึกษาฟินแลนด์คือการสอบ matriculation** (*ylioppilastutkinto*) ซึ่งสอบตอนจบมัธยมปลายสายสามัญ อายุราว ๑๘–๑๙ ปี

นั่นหมายความว่าเด็กฟินแลนด์ใช้เวลา **สิบสองปีในระบบการศึกษาโดยไม่เคยเจอข้อสอบที่ส่วนกลางออก** เลย แม้แต่ครั้งเดียว

แล้วรัฐรู้ได้อย่างไรว่าโรงเรียนไหนมีปัญหา: คำตอบคือฟินแลนด์ใช้ **การสุ่มตัวอย่าง** ประเมินในระดับชาติเพื่อดูภาพรวมของระบบ ไม่ใช่เพื่อให้คะแนนโรงเรียนรายแห่ง ผลการประเมินไม่ถูกนำมาจัดอันดับและไม่เปิดเผยรายโรงเรียน เหตุผลคือฟินแลนด์เชื่อว่าเมื่อใดที่โรงเรียนถูกจัดอันดับ โรงเรียนจะเริ่มสอนเพื่อข้อสอบ ผู้ปกครองจะเริ่มแย่งกันเข้าโรงเรียนอันดับดี และความเท่าเทียมระหว่างโรงเรียนจะพังลงทันที ซึ่ง

เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในอังกฤษผ่านปรากฏการณ์ราคาบ้านในเขตโรงเรียนดี

ประเภทโรงเรียน

นี่คือจุดที่ฟินแลนด์เรียบง่ายที่สุดและต่างจากอังกฤษที่สุด เพราะ **โรงเรียนในฟินแลนด์แทบจะมีแบบเดียว**

ประเภท	สัดส่วน	เก็บค่าเล่าเรียน	คัดเลือกนักเรียน
โรงเรียนเทศบาล (รัฐ)	**เกือบทั้งหมด**	ไม่ — ฟรีทั้งหมด	ไม่ — ใช้เขตพื้นที่บ้าน
โรงเรียนเอกชนที่รัฐอุดหนุน	ส่วนน้อยมาก	**ห้ามเก็บค่าเล่าเรียน**	มีเงื่อนไขจำกัด
โรงเรียนนานาชาติ	น้อยมาก เฉพาะเมืองใหญ่	มี	มี

ข้อเท็จจริงที่สำคัญคือ โรงเรียนเอกชนในฟินแลนด์ **ไม่ได้ถูกห้าม** แต่โรงเรียนที่รับเงินอุดหนุนจากรัฐ **ถูกห้ามเก็บค่าเล่าเรียน** และต้องใช้หลักสูตรแกนกลางเดียวกัน ผลคือไม่มีแรงจูงใจทางธุรกิจให้เปิดโรงเรียนเอกชน และไม่มี "ตลาดการศึกษา" แบบที่อังกฤษมี

เมื่อไม่มีโรงเรียนที่ดีกว่าให้ซื้อ สิ่งที่ตามมาคือ **ผู้ปกครองฟินแลนด์ส่งลูกเข้าโรงเรียนใกล้บ้านเป็นเรื่องปกติ** และความแตกต่างของคุณภาพระหว่างโรงเรียนในฟินแลนด์ต่ำที่สุดกลุ่มหนึ่งในโลก ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่ OECD ให้ความสำคัญมาก

มัธยมปลาย: จุดแยกสายที่มาช้าแต่ไม่ตายตัว

หลังจบชั้น ๙ เด็กฟินแลนด์เลือกได้สองทาง

- **สายสามัญ (*lukio*)** — เน้นวิชาการ ไม่มีชั้นปีตายตัวแบบไทย แต่เป็นระบบหน่วยกิตที่เรียนจบได้ใน ๒–๔ ปีตามความเร็วของแต่ละคน จบแล้วสอบ matriculation เพื่อเข้ามหาวิทยาลัย
- **สายอาชีพ** — ได้คุณวุฒิวิชาชีพ และ **สามารถสมัครเข้ามหาวิทยาลัยได้เช่นกัน** ไม่ใช่ทางตัน

ประเด็นสำคัญคือสัดส่วนผู้เรียน — ฟินแลนด์มีเด็กเลือกสายอาชีพในสัดส่วนที่สูงมาก ใกล้เคียงกับสายสามัญ ซึ่งต่างจากอังกฤษที่ T Level ยังมีผู้เรียนน้อยกว่า A Level หลายเท่า และต่างจากไทยที่สายอาชีพมีผู้เรียนลดลงต่อเนื่อง

ทำไมสายอาชีพฟินแลนด์ถึงมีศักดิ์ศรี: คำอธิบายที่มักถูกยกมาคือสามข้อ หนึ่ง — ช่องว่างค่าจ้างระหว่างอาชีพในฟินแลนด์แคบกว่าหลายประเทศมาก ช่างฝีมือมีรายได้ใกล้เคียงพนักงานออฟฟิศ สอง — สายอาชีพไม่ปิดทางเข้ามหาวิทยาลัย ทำให้ไม่ใช่การ "ตัดอนาคต" และสาม — การแยกสายเกิดตอนอายุ ๑๖ ซึ่งเด็กโตพอจะเลือกเองได้แล้ว ไม่ใช่ถูกคัดออกตอนอายุ ๑๑ แบบระบบ 11-plus ของอังกฤษ

อุดมศึกษา

ฟินแลนด์มีมหาวิทยาลัยสองประเภท คือ **มหาวิทยาลัยวิจัย** (*yliopisto*) และ **มหาวิทยาลัย**

วิทยาศาสตร์ประยุกต์ (*ammattikorkeakoulu*) ที่เน้นปฏิบัติและเชื่อมกับอุตสาหกรรมท้องถิ่น

เรื่องที่คนไทยสนใจที่สุดคือค่าเล่าเรียน — การศึกษาระดับปริญญาในฟินแลนด์ **ไม่เก็บค่าเล่าเรียนสำหรับพลเมืองฟินแลนด์และนักศึกษาจากสหภาพยุโรป/เขตเศรษฐกิจยุโรป** ส่วนนักศึกษาจากนอกกลุ่มนี้ต้องจ่ายค่าเล่าเรียน ซึ่งเป็นนโยบายที่เริ่มใช้ในช่วงหลัง และมีการปรับกฎในปี ๒๐๒๖ ว่าเทศบาลไม่สามารถใช้งบของตนไปอุดหนุนค่าเล่าเรียนของนักศึกษากลุ่มที่ต้องจ่ายได้อีก

เปรียบเทียบกับอังกฤษที่เพดานค่าเล่าเรียนปี ๒๐๒๖/๒๗ อยู่ที่ ๙,๗๙๐ ปอนด์ต่อปี ความแตกต่างนี้สะท้อนปรัชญาคนละแบบ — อังกฤษมองการศึกษาระดับสูงเป็นการลงทุนส่วนบุคคลที่ผู้ได้ประโยชน์ควรร่วมจ่าย ส่วนฟินแลนด์มองเป็นการลงทุนของรัฐในทุนมนุษย์ของประเทศ

ภาค ๔ · หัวใจของระบบ: ครู

ถ้าต้องเลือกอธิบายระบบฟินแลนด์ด้วยคำเดียว คำนั้นคือ **"ครู"** เพราะทุกอย่างที่ฟินแลนด์ทำได้ — ไม่ตรวจสอบโรงเรียน ไม่สอบระดับชาติ ให้ครูออกแบบการสอนและประเมินผลเอง — ตั้งอยู่บนสมมติฐานเดียว คือ **ครูเก่งพอที่จะไว้ใจได้**

ครูทุกคนจบปริญญาโท

ตั้งแต่การปฏิรูปในทศวรรษ ๑๙๗๐ รัฐบาลฟินแลนด์กำหนดว่าครูทุกคนต้องมี **วุฒิปริญญาโทเป็นอย่างต่ำ** ไม่ว่าจะสอนชั้นประถมหรือมัธยม ครูประจำชั้นระดับชั้น ๑–๖ ต้องจบปริญญาโทด้านการศึกษาที่มีวิชาเอกด้านการสอน รวมวิชาครุศาสตร์และการฝึกสอนภาคปฏิบัติจำนวนมาก

ผลข้างเคียงที่สำคัญคือ **ครูฟินแลนด์ถูกฝึกให้เป็นนักวิจัย** ไม่ใช่เพียงผู้ปฏิบัติตามคู่มือ วิทยานิพนธ์ปริญญาโทเป็นส่วนบังคับ และนี่คือเหตุผลที่ฟินแลนด์กล้าให้ครูออกแบบหลักสูตรระดับโรงเรียนเอง

เข้ายากกว่าเรียนหมอ

ตัวเลขที่ถูกอ้างถึงบ่อยที่สุดคืออัตราการรับเข้าเรียนครู โดยประมาณการที่พบบ่อยคือมีผู้สมัครเพียงราว **หนึ่งในสิบ** ที่ได้รับคัดเลือกในแต่ละปี

ตัวเลขเฉพาะสถาบันยิ่งชัดกว่านั้น มีรายงานว่าในปี ค.ศ. ๒๐๑๖ การเข้าเรียนหลักสูตรครูของมหาวิทยาลัยเฮลซิงกิ **ยากกว่าการเข้าเรียนนิติศาสตร์และแพทยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเดียวกัน** โดยอัตราการรับเข้าอยู่ที่ราวร้อยละ ๖.๘ สำหรับครู เทียบกับราวร้อยละ ๘.๓ สำหรับนิติศาสตร์ และราวร้อยละ ๗.๓ สำหรับแพทยศาสตร์

กระบวนการคัดเลือกมีหลายขั้น ผู้สมัครทุกคนต้องสอบข้อเขียนที่อ้างอิงจากหนังสือซึ่งใช้ร่วมกันทุกสถาบันทั่วประเทศ จากนั้นจึงคัดผู้ผ่านเข้าสู่รอบสัมภาษณ์ ในตัวอย่างที่มีการรายงาน มีผู้ถูกเรียกสัมภาษณ์ ๒๔๐ คน และรับจริง ๑๒๐ คน

นี่คือจุดที่การ "ลอกฟินแลนด์" มักล้มเหลว: ประเทศที่อยากได้ผลแบบฟินแลนด์มักเริ่มจากการลอกสิ่งที่

เห็นง่าย เช่น ลดการบ้าน ลดการสอบ เพิ่มเวลาเล่น แต่สิ่งเหล่านั้นคือ **ผลลัพธ์** ของการมีครูคุณภาพสูง ไม่ใช่ **สาเหตุ** การลดการสอบในระบบที่ครูยังไม่ได้รับการฝึกและไม่ได้รับความไว้วางใจ จะทำให้ไม่มีใครรู้ว่าเด็กเรียนรู้หรือไม่ ลำดับที่ฟินแลนด์ทำจริงคือ **ยกระดับครูก่อน แล้วจึงค่อยลดการควบคุม** ใช้เวลาราวยี่สิบปีระหว่างสองขั้นนี้

สิ่งที่มาพร้อมกับครู: ระบบช่วยเหลือสามระดับ

อีกเรื่องที่ฟินแลนด์ทำต่างจากหลายประเทศคือการจัดการเด็กที่ตามไม่ทัน ฟินแลนด์ใช้ระบบช่วยเหลือ **สามระดับ** คือ การช่วยเหลือทั่วไป (general support) การช่วยเหลือเข้มข้น (intensified support) และการช่วยเหลือพิเศษ (special support)

หลักการสำคัญคือ **การช่วยเหลือส่วนใหญ่เกิดขึ้นในห้องเรียนปกติ** ไม่ใช่การดึงเด็กออกไปแยกห้อง และเกิดขึ้น **ทันทีที่เริ่มเห็นปัญหา** ไม่ใช่รอให้ตกจนซัดแล้วค่อยแก้ แนวคิดเบื้องหลังคือการป้องกันไม่ให้เด็กค่อยๆ หล่นหายไปอย่างเงียบๆ

สัดส่วนนักเรียนฟินแลนด์ที่ได้รับการช่วยเหลือรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งสูงกว่าที่คนภายนอกคาดมาก ซึ่งสะท้อนว่าระบบนี้ถูกออกแบบให้เป็นเรื่องปกติ ไม่ใช่เรื่องตีตรา

อาหารกลางวันฟรี: นโยบายที่เก่ากว่าชื่อเสียงของฟินแลนด์

ฟินแลนด์ออกกฎหมายให้โรงเรียนจัดอาหารฟรีให้นักเรียนทุกคนในปี ค.ศ. ๑๙๔๓ โดยมีช่วงเปลี่ยนผ่านห้าปี และเริ่มใช้จริงทั้งประเทศในปี ค.ศ. **๑๙๔๘** ทำให้ฟินแลนด์เป็น **ประเทศแรกในโลกที่จัดอาหารกลางวันฟรีให้นักเรียนทุกคน**

ที่น่าทึ่งคือช่วงเวลา — ฟินแลนด์ทำสิ่งนี้ในขณะที่ยังเป็นประเทศยากจน กำลังจ่ายค่าปฏิกรรมสงคราม และยังไม่มีชื่อเสียงด้านการศึกษาใดๆ ทั้งสิ้น ปัจจุบันกฎหมายการศึกษาพื้นฐานปี ค.ศ. ๑๙๙๘ ยังคงกำหนดให้โรงเรียนต้องจัดอาหารที่จัดอย่างเหมาะสมและมีคุณค่าทางโภชนาการครบถ้วนให้ฟรีทุกวันเรียน

บทเรียนจากเรื่องนี้ตรงไปตรงมา — **ฟินแลนด์ไม่ได้ทำเรื่องนี้เพราะรวย แต่รวยขึ้นส่วนหนึ่งเพราะทำเรื่องนี้** และนโยบายที่ดูเล็กอย่างอาหารกลางวันคือสิ่งที่ทำให้ความยากจนที่บ้านไม่แปลงเป็นความเสียเปรียบในห้องเรียน

ภาค ๕ · ด้านที่คนพูดถึงน้อย: คะแนนที่กำลังตกลง

เรื่องเล่าเกี่ยวกับฟินแลนด์ที่แพร่หลายทั่วโลกหยุดอยู่ราวปี ค.ศ. ๒๐๑๐ แต่ข้อมูลหลังจากนั้นเล่าคนละเรื่อง

ตัวเลขจริงจาก PISA 2022

วิชา	ฟินแลนด์ 2022	ค่าเฉลี่ย OECD	เทียบกับ 2018	เทียบกับจุดสูงสุด

คณิตศาสตร์	๔๘๔	๔๗๒	**ลดลง ๒๓ คะแนน**	ลดลง **๖๔ คะแนน** จาก ๕๔๘ ในปี 2006
การอ่าน	๔๙๐	๔๗๖	**ลดลง ๓๐ คะแนน**	—

ตัวเลขที่น่ากังวลกว่าค่าเฉลี่ยคือ **การกระจายตัว** รายงานระบุว่าในปี ๒๐๒๒ ฟินแลนด์มีนักเรียนที่ทำคะแนนต่ำเพิ่มขึ้น และมีนักเรียนที่ทำคะแนนสูงลดลง เมื่อเทียบกับปี ๒๐๑๒ สัดส่วนนักเรียนที่ทำคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นพื้นฐานในวิชาคณิตศาสตร์ **เพิ่มขึ้นถึง ๑๓ จุดร้อยละ**

นี่คือจุดที่สะเทือนที่สุด เพราะสิ่งที่ฟินแลนด์ภูมิใจที่สุดคือ **ความเท่าเทียม** คือการที่เด็กอ่อนไม่ถูกทิ้ง แต่ตัวเลขนี้บอกว่ากลุ่มที่เสียหายหนักที่สุดคือกลุ่มเด็กอ่อนพอดี

บริบทที่ต้องให้ความเป็นธรรม

ก่อนจะสรุปว่าฟินแลนด์ล้มเหลว ต้องระบุข้อเท็จจริงสองข้อที่สำคัญ

ข้อแรก — ฟินแลนด์ยังสูงกว่าค่าเฉลี่ย OECD อยู่ทั้งสองวิชา ไม่ใช่ประเทศที่ตกต่ำ แต่เป็นประเทศที่ตกจากยอดลงมาอยู่ในกลุ่มดี

ข้อสอง — การตกลงนี้เป็นปรากฏการณ์ระดับโลก ไม่ใช่ปัญหาเฉพาะฟินแลนด์ ในการประเมินรอบเดียวกัน คะแนนคณิตศาสตร์เฉลี่ยลดลงใน ๔๑ ประเทศหรือเขตเศรษฐกิจ ในจำนวนนั้นเป็นประเทศสมาชิก OECD ถึง ๓๕ ประเทศ ซึ่งสาเหตุร่วมที่ถูกพูดถึงมากที่สุดคือผลกระทบจากการปิดโรงเรียนช่วงโรคระบาด

คำอธิบายที่คนฟินแลนด์เองถกเถียงกัน

สาเหตุที่ถูกยกมาอภิปรายในฟินแลนด์มีหลายข้อ และยังไม่มีข้อสรุป

- **การตัดงบหลังวิกฤตเศรษฐกิจ ๒๐๐๘** — ขนาดชั้นเรียนใหญ่ขึ้น ผู้ช่วยครูน้อยลง ทรัพยากรสนับสนุนลดลง ซึ่งกระทบเด็กกลุ่มอ่อนมากที่สุด
- **การเปลี่ยนแปลงทางประชากร** — ฟินแลนด์มีความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมสูงขึ้นมากในสองทศวรรษหลัง ระบบที่ออกแบบมาสำหรับสังคมเนื้อเดียวต้องปรับตัว
- **เทคโนโลยีและสมาธิ** — ผลกระทบของโทรศัพท์และสื่อสังคมต่อการอ่านเชิงลึก ซึ่งเป็นสมมติฐานที่พูดถึงมากแต่ยังพิสูจน์ได้ยาก
- **การปฏิรูปหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมากขึ้น** — ฝ่ายวิจารณ์เสนอว่าการลดการสอนตรงและเพิ่มการเรียนรู้แบบค้นพบด้วยตนเองอาจกระทบเด็กที่ต้องการโครงสร้างชัดเจนมากที่สุด นี่เป็นข้อถกเถียงที่ร้อนแรงที่สุดข้อหนึ่งในวงการศึกษาฟินแลนด์ปัจจุบัน

ภาค ๖ · เปรียบเทียบอังกฤษ-ฟินแลนด์ และบทเรียน

ประเด็น	อังกฤษ	ฟินแลนด์

อายุเริ่มเรียนภาคบังคับ	๕ ปี (ปฏิบัติจริง ๔ ขวบ)	๖ ปี (เตรียมประถม) เรียนชั้น ๑ ตอน ๗
การสอบระดับชาติครั้งแรก	ปลายประถม (อายุ ๑๑)	**อายุ ๑๘–๑๙ ครั้งเดียว**
การแยกสาย	เลือกวิชา GCSE ตอน ๑๔ แยกจริงตอน ๑๖	ตอน ๑๖ และไม่ปิดทางมหาวิทยาลัย
ตารางอันดับโรงเรียน	มี เปิดเผยสาธารณะ	**ไม่มี**
หน่วยงานตรวจสอบโรงเรียน	มี (Ofsted)	ยุบไปตั้งแต่ทศวรรษ ๑๙๙๐
โรงเรียนเอกชน	ราว ๗% แต่มีอิทธิพลสูงมาก	น้อยมาก และห้ามเก็บค่าเล่าเรียนถ้ารับเงินรัฐ
วุฒิครูขั้นต่ำ	ปริญญาตรี + ใบประกอบวิชาชีพ	**ปริญญาโท ทุกระดับชั้น**
ค่าเล่าเรียนมหาวิทยาลัย	๙,๗๙๐ ปอนด์/ปี (2026/27)	ฟรีสำหรับพลเมืองและนักศึกษา EU/EEA
อาหารกลางวัน	ฟรีเฉพาะกลุ่มที่มีสิทธิ์	**ฟรีทุกคน ตั้งแต่ปี ๑๙๔๘**

สามบทเรียนที่ใช้ได้จริง

หนึ่ง — ลำดับสำคัญกว่าส่วนผสม ฟินแลนด์ยกระดับวิชาชีพครูก่อน แล้วจึงค่อยลดการควบคุมจากส่วนกลาง ประเทศที่ลอกเฉพาะขั้นหลังโดยข้ามขั้นแรกมักได้ผลตรงข้ามกับที่หวัง

สอง — ความเท่าเทียมไม่ใช่ศัตรูของคุณภาพ สิ่งที่กรณีฟินแลนด์หักล้างได้ชัดที่สุดคือความเชื่อที่ว่าการไม่คัดแยกเด็กเก่งออกมาจะฉุดมาตรฐานลง เพราะฟินแลนด์ขึ้นไปอยู่อันดับต้นของโลกได้โดยไม่มีโรงเรียนสำหรับเด็กเก่งเลย ขณะที่อังกฤษซึ่งมีทั้ง grammar school และโรงเรียนเอกชนชั้นนำ กลับมีช่องว่างระหว่างเด็กเก่งกับเด็กอ่อนกว้างกว่ามาก

สาม — ไม่มีระบบไหนอยู่นิ่งได้ บทเรียนจากคะแนนที่ตกของฟินแลนด์คือ ระบบที่ดีที่สุดในโลกก็ถดถอยได้ภายในสิบห้าปี หากตัดงบ ลดทรัพยากรสนับสนุน และไม่ปรับตัวตามสังคมที่เปลี่ยนไป ความสำเร็จทางการศึกษาไม่ใช่สิ่งที่ได้มาแล้วได้ตลอด

สำหรับผู้อ่านชาวไทย: สิ่งที่น่านำมาคิดต่อจากกรณีฟินแลนด์อาจไม่ใช่เรื่องลดการบ้านหรือลดการสอบ

เพราะนั่นคือปลายทาง ไม่ใช่ต้นทาง แต่คือสองคำถามที่ต้นทาง — *เราคัดคนเก่งที่สุดเข้ามาเป็นครูหรือไม่* และ *เด็กที่ตามไม่ทันได้รับการช่วยเหลือทันทีที่เริ่มตาม หรือรอจนตกชัดแล้วค่อยแก้* ฟินแลนด์ใช้เวลาราวสามสิบปีตอบสองคำถามนี้ ก่อนที่โลกจะเริ่มสนใจมัน และเรื่องอาหารกลางวันฟรีปี ๑๙๔๘ ก็เตือนว่านโยบายที่ดูเล็กที่สุดมักให้ผลยาวที่สุด

◆ ◆ ◆

แหล่งอ้างอิง

1. Finnish National Agency for Education (OPH). *Education system.* https://www.oph.fi/en/education-system
2. Eurydice (European Commission). *Finland — National reforms in general school education.* https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurypedia/finland/national-reforms-general-school-education
3. Eurydice (European Commission). *Finland — Assessment in single-structure education.* https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurypedia/finland/assessment-single-structure-education
4. Education by Country. *Finland Education System (2026): Structure, Quality, and Performance.* https://educationbycountry.org/country/finland/
5. Oxford Academic. *The Finnish Comprehensive School: Conflicts, Compromises, and Institutional Robustness.* https://academic.oup.com/book/42635/chapter/358101849
6. Sahlberg, P. *Education in Finland: Policy Development and Reform Principles of Basic and Secondary Education.* https://pasisahlberg.com/wp-content/uploads/2013/01/Education-in-Finland-2006.pdf
7. World Bank. *Policy Development and Reform Principles of Basic and Secondary Education in Finland since 1968.* https://documents1.worldbank.org/curated/en/124381468038093074/pdf/368710FI0Educa1es0May0200601PUBLIC1.pdf
8. OECD. *Finland: Slow and Steady Reform for Consistently High Results.* https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/about/programmes/edu/pisa/publications/national-reports/pisa-2009/profiles-by-country-economy/Finland%20PISA%202009.pdf
9. Centre for Public Impact. *Education reform in Finland and the comprehensive school system.* https://centreforpublicimpact.org/public-impact-fundamentals/education-reform-in-finland-and-the-comprehensive-school-system/
10. Northern Ireland Assembly, Research and Library Services. *The Finnish Education System (Research Paper 46/08).* https://www.niassembly.gov.uk/globalassets/documents/committees/2007-2011/education/research-papers/finnish-education-system.pdf
11. ERIC. *Beyond PISA: Building a World-Class Learning System in Finland.* https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED671669.pdf
12. Oppi Schools. *History of Finnish Education Reform Since the 1970s.* https://oppischools.fi/learn/history-of-finnish-education-reform-since-the-1970s.html

13. Ministry of Education and Culture, Finland. *PISA 2022.* https://okm.fi/en/pisa-2022-en
14. Ministry of Education and Culture, Finland. *PISA 2022: Performance fell both in Finland and in nearly all other OECD countries.* https://okm.fi/en/-/pisa-2022-performance-fell-both-in-finland-and-in-nearly-all-other-oecd-countries
15. OECD. *PISA 2022 Results (Volume I and II) — Country Note: Finland.* https://www.oecd.org/en/publications/pisa-2022-results-volume-i-and-ii-country-notes_ed6fbcc5-en/finland_6991e849-en.html
16. OECD. *PISA 2022 Results Factsheet — Finland (PDF).* https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/11/pisa-2022-results-volume-i-and-ii-country-notes_2fca04b9/finland_ac04e1eb/6991e849-en.pdf
17. Yle News. *PISA 2022: Performance in Finland collapses, but remains above average.* https://yle.fi/a/74-20063678
18. Helsinki Times. *Finland's PISA results continue to decline, sparking concern.* https://www.helsinkitimes.fi/finland/finland-news/domestic/24581-finland-s-pisa-results-continue-to-decline-sparking-concern.html
19. University of Jyväskylä. *PISA 2022: Performance fell both in Finland and in nearly all other OECD countries.* https://www.jyu.fi/en/news/pisa-2022-performance-fell-both-in-finland-and-in-nearly-all-other-oecd-countries
20. The Hechinger Report. *In Finland, it's easier to become a doctor or a lawyer than a teacher.* https://hechingerreport.org/teacher-voice-in-finland-its-easier-to-become-a-doctor-or-lawyer-than-a-teacher-heres-why/
21. National Academies Press. *Supporting Mathematics Teachers in the United States and Finland: Proceedings of a Workshop.* https://www.nationalacademies.org/read/24904/chapter/5
22. Taylor & Francis. *Fit between applicants' prior knowledge and university selection criteria: Finnish teacher education student admission 2013–2015.* https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02607476.2022.2072714
23. ResearchGate. *Teacher Status in Finland.* https://www.researchgate.net/publication/368530770_TEACHER_STATUS_IN_FINLAND
24. VisitEDUfinn. *What qualifications are required to teach in Finnish schools?* https://www.visitedufinn.com/what-qualifications-are-required-to-teach-in-finnish-schools/
25. Finnish National Agency for Education / Ministry for Foreign Affairs. *School Meals for All — Case Study Finland (PDF).* https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/um_casestudyfinland_schoolfeeding_june2019_netti.pdf
26. Finland Toolbox. *School meals — a Finnish success story.* https://toolbox.finland.fi/themes/education-and-know-how/school-meals-a-finnish-success-story/
27. ThisisFINLAND. *How Finland's free school lunches became part of the national identity.* https://finland.fi/life-society/how-finlands-free-school-lunches-became-part-of-the-national-identity/
28. Jamix. *70 Years of Free School Meals in Finland.* https://www.jamix.com/blog/70-years-of-free-school-

meals-in-finland/

29. City of Espoo. *School meal system is a Finnish innovation to be proud of.* https://www.espoo.fi/en/welcome-espoo-catering/school-meal-system-finnish-innovation-be-proud

30. Humanium. *Finland's children-centric school system: a global model for success.* https://www.humanium.org/en/finlands-children-centric-school-system-a-global-model-for-success/

31. Malay Mail. *Finnish high schools go global: English classes coming in 2026.* https://malaymail.com/news/life/2025/08/01/finnish-high-schools-go-global-english-classes-coming-in-2026/186145

32. Expat Focus. *Finland — Education and Schools.* https://www.expatfocus.com/finland/guide/finland-education-and-schools

หมายเหตุ: แหล่งข้อมูลบางแห่งระบุปีของกฎหมายโรงเรียนรวมต่างกันระหว่าง ค.ศ. ๑๙๖๘ (ปีที่กฎหมายผ่าน) กับ ค.ศ. ๑๙๗๒ (ปีที่เริ่มใช้จริง) เรียงความนี้ใช้ทั้งสองปีตามบริบท นอกจากนี้ตัวเลขอัตราการรับเข้าเรียนครูมาจากปีและสถาบันต่างกัน จึงไม่สามารถนำมาเทียบกันโดยตรงได้ทั้งหมด ผู้อ่านที่ต้องการตัวเลขเพื่ออ้างอิงทางวิชาการควรตรวจจากต้นทางที่ OPH, Eurydice และ OECD โดยตรง